

Григорій Сковорода

Прокинувшись, побачили славу його
(Убуждшися видѣша славу его*)

Перекладачка:

Кашуба Марія Василівна (1941 р. н.)

Докторка філософських наук, професорка.

Текст подано за виданням:

Григорій Савич Сковорода. Пізнай в собі людину – Львів: Світ, 1995 – 45 - 47
с. ISBN 5-7773-0209-2

Попередження:

Форматування тексту може не співпадати з оригіналом.

* Оригінальна назва твору [Повна академічна збірка творів - Л. Ушкалов - 2011]

Прокинувшись, побачили славу його¹

Весь світ спить... Та ще не так спить, як про праведника сказано: "Коли впаде, то не розіб'ється..." Спить глибоко, простягнувшись, наче вдарений об [землю]. А наставники, які пасуть Ізраїля², не тільки не будять, а ще й погладжують: "Спи, не бійся! Місце хороше, чого остерігатися?" Говорять про мир - і немає миру. Блажен Петро з товаришами своїми! Господь сам будить їх: "Де ви спочиваєте? Встаньте, - каже, - тоді вже не бійтеся". Тормосить цих похованих і Павло: "Встань же, мертвий, і воскресни із мертвих!.. Доти Землею ти будеш і не перетворишся із неї в Христа, поки не побачиш світлу небесну людину". І про це ось і мова буде: "Прокинувшись, побачили славу..."

Фамар, невістка Юди, сина Якового, видалася йому блудницею. Не впізнав її, тому що закрила обличчя своє, але, довідавшись, упізнав і сказав: "Виправдалася, Фамаро, краще за мене". Так само сини Ізраїлеві не могли дивитися на блискуче від слави лице Мойсея, людини божої. А на що ж вони дивилися? Лиш на покривало, яке затінювало обличчя. Який же ти Ізраїль? Ти обрізаний тілом, але не обрізаний змістом. Пітьму зносять твої очі, а на істину дивитись не можуть. Лежиш на землі, валяєшся з тією блудницею і задоволений, відвертаючи від батька твого око своє, яке соромить батька й робить прикрощі старості материній, як говорить Соломон. А не видно пташат орлиних, щоб виклювали тобі оте (око). Так і нинішня ницість християнська і таким саме оком дивиться на Христа - свого проводиря. Де він народився? Від яких батьків? Скільки жив на світі? Як давно? Дві вже тисячі років чи не буде?.. О християнине! Охрещений ти плоттю та не обмитий смыслом. Навіщо ти втупився твоєю цікавістю у ці плітки? Чому вище не підіймаєшся? Тут гадаєш і заснути, тут курінь поставити з Петром? Не знає, що говорить. Чи не чуєш, що таке і твій Мойсей мовить: "Сором покрив лице моє - ось чому не можуть бачити мене брати мої. Чужий був я синам матері моєї..." Чи ти до цього часу не розумієш, що все це плоть, і ніщо, і тінь, яка вкриває височенну премудрості гору? І ця завіса повинна свого часу повністю роздертися... Ось лицемірство, що розмірковує над линею небес! Рід лукавий і перелюбний, який шукає плотської клямення! Ось квасиво вчення фарисейського! Та послухаймо, як вчить Христос нао

динці любих учнів пізнавати, що є справжня людина. Чи то син людський, чи Христос - все одно. "Ким мене називають?.." Слухай, Петре, як підлота думає, що таке людина? Знаю, що вони помиляються. А ти як думаєш? "Ти є син Бога живого". Добре Петро вцілив. Видно, що він крізь нікчемну завісу плоті проникав. Тому ж йому й істинний син людський говорить: "Блажен ти, Симоне, з твоїм оком! Воно не дивиться на плоть і кров, як підле поняття, а, минаючи плоть і кров, знаходить інший рід, рід істинний, рід ізраїльський, рід батька мого, який не від похоті..."

Слухай, християнине, з твоїм поганським серцем! Чи довго тобі лежати на землі? Чи будеш ти коли-небудь людиною? Не будеш - чому? Тому що на плотську завісу задивився, а на лице істинної Божої людини дивитись ніяк твоє око не в змозі. Не перетворишся ти із земного на небесного доти, поки не побачиш Христа, доти, поки не пізнаєш, що таке істинна людина. А що таке істинна людина? Не продреш очей доти, поки плоть і кров твоє серце триматимуть. Та чи довго триматимуть? Поки не признаєшся, що твоя плоть і кров є ніщо. Твоя власна гадка сюди тебе завела: від слави своєї були відторгнені, позбавлені слави Божої... Навчилися ми братію нашу судити за плоттю: так і на Христа дивимося, помічаючи на ньому лиш пустоти, ні на нього самого, ані на славу його не зважаючи. Правда, що Павло говорить: "Перетворить тіло смирення нашого, щоб було воно відповідне тілу плоті його". Не заперечую. Але чи так дивишся на Христа, як Павло? Він хвалиться: "Не знаю за плоттю Христа... знаю ж людину, яка пройшла небеса... створену за Богом у правді й преподобі істини". Оцю-то людину він перед ефесянами вихваляє. Плоть ніколи не бувала істиною: плоть і брехня - одне й те ж, і хто любить цього ідола, сам такий же; а коли брехня і порожнеча, то й не людина. Чи чув ти про книгу спорідненості істинної людини, сина Давидового, сина Авраамового? Яків народив Юду, Юда народив Фареса від Фамари і т.п. Знай же, що ця книга вічна, книга Божа, книга небесна, і не містить вона нікого, крім ізраїльського роду. "Не зберу соборів їх від крові..." Оцього-то роду й наш Христос. А що рід ізраїльський не вмирає, слухай Йоїля: "Як ранок, розіллються по горах люди численні й міцні; подібних на них не було одвіку, і після них не прикладеться до літ рід і рід".

Якщо б можна було до їх років що-небудь додати, то мали б вони кінець. А тепер вони самі є кінцем всього-всього. Не кінець той, після чого щось слідує, а цей рід сам усього кінець. Залишок не в поганах: залишок Ізраїлів поїдає, а лиш залишок рятується, а інше все повз тече: "Знищатся погани, як вода, що мимо тече..." А що Йоїль саме про рід ізраїльський це говорить, то слухай Мойсея, людину Божу, що споріднена з Христом і з Христом бесідує: "Ти блаженний, Ізраїлю! Хто подібний на тебе, роде, рятований Господом? Захистить помічник твій, і меч - хвала твоя; і збрешуть (тобто поми-ляться й не дізнаються) тобі вороги твої, і ти на шию їх наступиш". Бачиш, що той, хто судить Ізраїля за плоттю, хто дивиться лиш на зовнішність смирення Христового ("За смиренням його судять його"), є ворогом Христа із числа тих, кого Павло називає ворогами хреста Христового, а у Мойсеевих словах названий мечем, який у Єремії всю плотть спустошує.

Розкриймо ж, о мертва тіне, очі наші і звикле до плотської пітьми око наше призвичаймо, зводячи потихеньку вгору, дивитись на Ізраїля, на істинну людину, минаючи покривало плоті. Ось нас, що сплять на землі, будить Павло: "Вишніх шукайте, гірне мудруйте! Навіщо про стихії змагаєтесь? Коли ж Христос явиться, життя ваше, істинна жива людина, і ви явитесь у славі". Будить і Єремія ось як: "Чому ми сидимо? Об'єднаймося і ввійдемо у міста міцні, і ляжемо там... (а тут) я чекав миру і не було благого..."

О істинний, нетлінний ізраїльський Боже! Сяйни світлом твоїм на нас стільки, скільки може якнайбільше око наше стерпіти. Щоб, пішовши у світлі лиця твого і, непомітно в нове перетворюючись, ми досягли всерадісного й останнього волосу нашого воскресіння! Тобі слава з твоїм Чоловіком і Святим Духом. Амінь!

Примітки

Цей твір, як і наступний "Хай цілує мене поцілунками уст своїх", вважається вступом до курсу лекцій "Про християнське добродія", який Сковорода прочитав у додаткових класах при Харківському колегіумі. Обидва твори пов'язані між собою спільністю задуму, проте кожен з них є

невеличким трактатом. За особливостями композиції вони мають водночас ознаки 1 проповіді. І філософського трактату. Дослідники допускали, що це своєрідні ескізи, тобто чернетки відповідних розділів трактату "Потоп зміїний". Однак правопис автографів свідчить, що вони належать до ранішнього часу. Своєю проблематикою твори пов'язані з ранньою філософською творчістю Сковороди, зокрема з трактатом "Вхідні двері до християнської доброчесності", тому передують іншим філософським творам. З невеликими мовно-стилістичними правками автор включив трактат "Прокинувшись, побачили славу його" як розділ у свій діалог "Потоп зміїний". Твір був відомий раніше, однак вперше надрукований лише 1894 р. як вступна проповідь до лекцій Сковороди.

¹ Прокинувшись, побачили славу його - ці слова належать апостолу Павлу. Повністю фраза звучить так: "Встань, сплячий, і воскресни з мертвих, і прокинувшись, побачили славу його".

² ...які пасуть Ізраїля - згідно з Біблією Ізраїль - друге Ім'я патріарха Якова. Єврейською мовою означає "борець божий".